

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ: АКОРД П'ЯТИЙ

Валентина БЕНЕРА, доктор педагогічних наук, професор

Видавничий центр Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка опублікував Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації у вищій школі: тенденції та перспективи розвитку», рекомендований до друку Вченою радою нашого навчального закладу. Наукове видання редагували доктори педагогічних наук, професори В.Є.Бенера, Н.М.Дем'яненко, Т.О.Дороніна. До Збірника увійшли тези доповідей учених, науково-педагогічних працівників, молодих науковців з актуальних проблем входження України до європейського освітнього простору. Авторі досліджують широкий спектр проблем і питань, що стосуються інноваційних тенденцій сучасної вищої школи: трансформації освітньо-наукового простору вищої школи у викликах сьогодення, тенденції та орієнтири освіти впродовж життя, професійна підготовка фахівців у контексті інтернаціоналізації освітніх систем, розвиток відкритого освітньо-виховного середовища вищої школи, компетентнісний підхід у проектуванні та впровадженні інноваційних освітніх технологій, академічний капіталізм як інтеграція освіти, науки та бізнесу, принцип автономії в управлінні закладом вищої освіти, неформальна та інформальна освіта як ресурс розвитку особистості.

Розділ «Трансформації освітньо-наукового простору у викликах сьогодення» відкриває член-кореспондент НАПН України А.М. Бойко статтю «Партнерська педагогіка у вищій школі», де характеризує суб'єкт-суб'єктні відносини в системі «викладач-студент» на їх трьох рівнях: співвідпорядкування, співробітництво та співтворчість. Колектив авторів, до якого увійшли О.С.Бойчук (КНЕУ імені Вадима Гетьмана), К.В.Корсак (Київський медуніверситет), Ю.К.Корсак (Інститут вищої освіти НАПН України), Л.М.Ляшенко (КНУ імені Тараса Шевченка), А.К.Похресник (Київський технікум електронних приладів), розробляє тему «Перспективні нооінновації у розвитку освітньо-наукової сфери України в постпандемічному нооєпоху». Доктор педагогічних наук А.В.Василіук (Вінницький педуніверситет імені Михайла Коцюбинського) досліджує «Дидактичні інновації у вищій школі» і приходять до висновку, що впровадження в освітній процес вищої школи дидактичних інновацій сприяє ефективному використанню навчального часу, опануванню студентами основними методами дослідницької роботи та необхідними компетентностями, отриманню ними досвіду та професійних навичок.

«Феномен трансформації в освітньо-науковому просторі вищої школи» склав зміст наукового дослідження завідувача кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання нашої академії, професора О.Н.Дем'янчука. У статті здійснена відповідна диференціація термінів: трансформація виховного ідеалу у широкому педагогічному значенні як зміни форми і змісту освітньо-виховної політики держави та у вузькому педагогічному значенні як зміни у змісті, структурі та спрямованості діяльності вчителів і вихователів. Одного із редакторів Збірника, професора Т.О.Дороніну, зацікавив «Процес акредитаційної експертизи освітніх програм», в якій вона бачить дві проблеми (дві, за її словами, «інституційні пастки»): необхідність дослідження не минулого вищого закладу освіти, не діяльності окремих осіб-суб'єктів освітнього процесу, а якості реального процесу навчання; підвищення та забезпечення ступеня моральної готовності експертів і представників закладу освіти до процесу акредитації. Наші науковці, кандидати біологічних наук, доценти О.І.Дух, О.К.Галаган і Н.І.Цицора запропонували тему «Упровадження концепції «Zero waste» в освітніх закладах», якою переконують, що без дотримання концепції «нульового рівня відходів» неможлива успішна реалізація наскрізної змістової лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» в освітніх закладах і екологізація освітнього простору загалом.

Доцент Криворізького державного педуніверситету В.В.Іванова досліджувала проблему «Формування інноваційної компетентності майбутніх педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти», де здійснила характеристику окремих інноваційних технологій навчання («перевернутого», розвитку емоційного інтелекту, інтерактивного, імерсійного). Її колега, доцент А.М.Король охарактеризувала «Дистанційне навчання як одну з форм інновацій у сучасній освіті». Вона означила тенденції розвитку дистанційної освіти: зростання кількості дистанційних курсів, лекцій, вебінарів; розробка повноцінних програм дистанційного навчання; поєднання дистанційного навчання з класичною очною формою на постійній основі. Аспірант цього ж вищого закладу освіти М.В.Микитенко висвітлює масштабну проблему «Глобалізація світу та освіти», через яку аналізує напрями реформування й адаптації вищої школи України. «Психолого-педагогічні аспекти проблеми розвитку культури самовираження майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» аналізує наш науковець, доктор педагогічних наук І.А.Онищук. На її думку, культура самовираження є здатністю педагога не лише ефективно вирішувати навчально-виховні завдання, а й самовизначатися, самовдосконалюватися, виявляти творчість у соціально та особистісно значущих видах професійної діяльності. Польський науковець, професор Люблінської політехніки Г. Рарот розглядає суперактуальні з позиції новітнього технологічного підходу «Соціальні аспекти дидактики автоматизації та кібернетики», де наголошує на важливості дослідження надмірно і небезпечно зростаючої ролі техніки в сучасному суспільстві на рубежі ХХ і ХХІ століть, а звідси робить висновок про необхідність контролю

за розвитком точних і технічних наук засобами філософії техніки, соціології технологій, соціології кібернетики і в загальному «олюднити» технологічні процеси.

Важливі та складні проблеми соціально-педагогічного характеру вирішують науковці – автори розділу «Концепція освіти впродовж життя: тенденції та орієнтири». Науковий дискурс статтю «Герогіка як складова концепції освіти впродовж життя», в якій йдеться про проблеми навчання та освіти людей похилого віку, розпочинає доктор педагогічних наук, професор Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова Н.М.Дем'яненко і пропонує формування освіти осіб похилого віку сприймати як синергетичний феномен, що вимагає партнерської взаємодії усіх вікових груп соціуму. Специфічну професійну тематику «Аксіологічний підхід в інтерпретаційній підготовці майбутніх дизайнерів» розробляє аспірант Криворізького ДПУ В.І.Івченко. У розвідці наголошується, що такий підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу та модулів програми з урахуванням традиційних культурних цінностей суспільства та суб'єктивних ціннісних орієнтацій. Важливі думки висловлює доцент Криворізького педуніверситету І.Є.Макаренко: задовольнити нові освітні потреби населення, сформувати попит на робочу силу, забезпечити високу якість людського капіталу неможливо без створення необхідних умов для розвитку освіти дорослих. Продовжує аналіз означеної проблематики науковець із Дніпра Л.В.Пасічник статтю «Освіта впродовж життя: пріоритетні напрями розвитку Дніпровської академії неперервної освіти».

Проблема «Професійна підготовка фахівців у контексті інтернаціоналізації освітніх систем» привернула увагу значної групи науковців. «Формування психолого-освітніх компетентностей магістрів-педагогів» досліджує професор Національного педуніверситету імені М.П. Драгоманова А.А.Булда. У дослідженні аргументується, що компетентнісний підхід виступає одним із дієвих факторів підготовки педагогів з інноваційним стилем мислення, здатним до творчого підходу у вирішенні навчально-виховних завдань. Конкретний підхід до вирішення проблематики розділу здійснили науковці нашої академії, кандидати педагогічних наук, доцент Л.І.Врошинська та старший викладач О.М.Доманюк: це вони продемонстрували у своїй науковій розвідці «Воркшоп і проблемна лекція як інтерактивні методи формування фахових компетентностей майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі вивчення «Педагогіки дошкільної». Науковці підкреслюють: відмінна риса інтерактивних методів – змога здобувачів освіти виявляти ініціативу в опануванні освітнім компонентом, що дозволяє їм сформувати навички самостійного вирішення проблем, розвивати розумові здібності та оволодівати вмінням аналізувати і робити висновки. Не меш важливу тематику дослідження обрали наші науковці-філологи, кандидати філологічних наук, доценти І.О.Воляннюк і Р.О.Дубровський, котрі вивчали «Формування соціальних навичок у студентів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням». В статті чітко окреслені завдання згаданої навчальної дисципліни: формування мовної компетенції майбутніх педагогів, яка передбачає знання і практичне оволодіння нормами літературної професійної мови, навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні та вміння і навичок оптимальної мовної поведінки у професійній сфері, оперування фаховою термінологією, а також редагування, корегування та перекладу наукових текстів.

Дослідженню «Наукові орієнтири створення структурно-функціональної моделі неперервної підготовки вчителів початкової школи до професійної діяльності» доцент Рівненського ОІППО Т.В.Джаман надає методологічного акценту та пропонує модель, що забезпечує підготовку сучасного компетентного вчителя початкових класів, який володіє знаннями, вміннями та навичками, здобутими у вищій школі, та постійно поглиблює свої професійні знання шляхом самоосвіти. Київські науковці, кандидати педагогічних наук, доценти Н.М.Духаніна (НТУ «КП імені Ігоря Сікорського») і Г.В.Лесик (НАУ) характеризують «Інформаційно-освітнє середовище як засіб підвищення ефективності навчального процесу». На їх переконання, саме освітнє середовище забезпечує відкритість, варіативність, індивідуалізацію та інтенсифікацію навчання, забезпечує необхідні умови для якісної підготовки конкурентоспроможних фахівців. У статті «Креативне освітнє середовище як фактор професійної підготовки майбутнього вчителя» їх ідеї продовжують науковці Криворізького ДПУ, доценти В.В.Іванова та О.Б.Потапенко. Вони підкреслюють: механізм створення креативного освітнього середовища обов'язково передбачає формування позитивного ставлення студента до навчального процесу, в чому важливу роль відіграє педагогічна комунікація на основі розвитку почуття престижності професії вчителя.

Професор Полтавського НПУ імені В.Г.Короленка О.Ю.Льченко розробляє тему «Підготовка вчителя до професійної діяльності: роль і значення стійких мотивів». У підході до проблематики автор виходить із тези «Поганий вчитель повідомляє істину, а хороший – вчить її знаходити» і наголошує: мотивація учня до навчальної діяльності залежить від професійності педагога, його такту, моральності, поведінки, здатності викликати в учнів пізнавальний інтерес і навчальну активність. Проблему «Онлайн-курс як елемент змішаного навчання у підготовці магістрів» вирішує аспірант Криворізького

ДПУ Р.Ю.Калуґін, який наголошує, що навчання онлайн ще не в змозі замінити традиційної системи навчання, але вже тепер заслуговує уваги технологія змішаного навчання. Тему «Фахова підготовка майбутніх учителів англійської мови у вищих навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття» пропонує секретар кафедри іноземних мов і методики їх навчання Н.Р.Колодійчук і аргументує її актуальність необхідністю вивчення нормативно-правового регулювання, теорії і практики фахового навчання вчителів іноземних мов у ретроспективі, що гарантує єдність логіко-проблемної послідовності навчання та творчого застосування досвіду в процесі фахової підготовки філологів-іншомовників.

«До проблеми професійного росту науково-педагогічних працівників» звертається доцент Уманського державного педуніверситету імені Павла Тичини Н.А.Коломієць. Основну проблему науковець бачить в кардинальних змінах зростаючої генерації та передачі знань, зокрема, у стрімкому зростанні їх обсягу (щороку оновлюється 5% теоретичних і 20% фахових знань), що спричинює фактор «старіння знань фахівця», і акцентує на необхідності оновлення методики професійного росту педагогічних працівників. Цікаву фахову тематику «Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до художньо-естетичного виховання засобами технологій контекстного навчання» розробляє науковець Рівненського МЕРУ імені академіка Степана Дем'янчука І.П.Мисько. Науковець характеризує впровадження технологій контекстного навчання на інформаційно-операційному, діяльнісно-технологічному та рефлексивно-творчому рівнях. Науковий працівник Дніпровської академії неперервної освіти Т.В.Мотуз своєрідно підходить «До питання професійної підготовки майбутнього вчителя в умовах реформування загальної середньої освіти» та робить висновок: оновлення освітніх програм, застосування діяльнісного і компетентнісного підходів вимагає перегляду функцій вчителя як суб'єкта освітнього процесу. Ще один представник цієї наукової інституції, кандидат педагогічних наук Т.Д.Побоча аналізує «Поняття «підвищення кваліфікації» в історико-педагогічному та сучасному аспектах» і переконує, що підвищення кваліфікації має відбуватися в процесі додаткового навчання у напрямку здобуття нових знань і розширення фахових компетентностей.

Доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти В.В.Павелко висвітлює «Особливості використання інтеграції в освітньому просторі (ХХ століття)». Автор дослідження визначає інтегроване навчання як систему і процес поєднання знань з різних навчальних дисциплін у єдине ціле з метою формування в учнів (студентів) цілісного сприйняття світу. Науковці кафедри мистецьких дисциплін і методики їх навчання нашої академії І.В.Ратинська та В.М.Райчук визначають «Культурно-освітній потенціал інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в освітньому процесі вищої школи». Одним із шляхів підвищення такого потенціалу, на думку авторів, – є організація процесу інструментально-виконавської підготовки за моделлю майбутньої професійної діяльності студентів з конкретними педагогічними орієнтирами. Доцент Глухівського НПУ імені Олександра Довженка С.А.Титаренко аналізує «Використання мікронавчання у процесі фахової підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Автор наголошує на кардинальній важливості розробки і застосування методів активізації пізнавальної діяльності студентів для перетворення студента в активного учасника освітнього процесу, де важлива роль належить мікронавчанням як цілеспрямованому та систематичному оволодінню окремими вміннями та навичками (компонентами педагогічної майстерності).

Про «Особливості професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у країнах Європи» розповідає аспірант нашої академії А.О.Фурсик. На думку автора дослідження, особливої уваги заслуговує європейський досвід у запровадженні мистецтвознавчої та позашкільної практики і системи обміну мистецтвознавчою інформацією, в залученні до навчальної роботи митців і культурологів, у використанні інформаційних технологій та мережі Інтернет. Аспірантка Криворізького ДПУ Т.І.Ховрякова предметом вивчення обрала конкретну методологічну тему «Етика і психологія сімейного життя» як навчальна дисципліна: гендерний аспект», актуальність якої бачить у проблемі старіння населення України, в необхідності структурування безконфліктних стосунків у сім'ї, в подоланні будь-яких дискримінаційних практик. Доцент Полтавського НПУ імені В.Г.Короленка А.В.Хоменко заглиблюється в тему «Науково-педагогічні знання як основа професійної підготовки та інноваційної практики», висвітлюючи яку стверджує, що парадигма вищої освіти в Україні визначається процесами глобалізації, інтеграції та інформатизації, масштабним впливом науки на життєдіяльність людини, входженням до світового освітнього простору, формуванням сучасної особистості з планетарним типом мислення. Тандем науковців-мистецтвознавців у складі заслуженого артиста України М.Л.Швидківа та заслуженого працівника культури України Г.Р.Швидків розробляють конкретну методологічну проблематику «Інноваційні форми проведення індивідуальних занять з постановки голосу на ранніх етапах становлення співаків». Авторі окреслюють сучасні психолого-педагогічні аспекти виховання співака через інноваційні форми організації та проведення занять із постановки голосу з метою формування його вокальної культури.